

КОНКУРС КАО ИНСТРУМЕНТ ФИНАНСИЈСКЕ ПОДРШКЕ МЕДИЈИМА СРПСКЕ ДИЈАСПОРЕ У РЕГИОНУ ОД 2016. ДО 2018. ГОДИНЕ¹

АПСТРАКТ: У раду се анализира приступ очувању идентитета српског народа у региону који се остварује кроз конкурс Министарства културе и информисања РС. Након доношења Закона о јавном информисању и медијима 2014. године, Министарство је покренуло посебан конкурсни позив за подршку медијским пројектима организација српске мањинске заједнице у региону. У првом делу рада, кроз анализу резултата трогодишње реализације конкурса министарства (од 2016. до 2018. године), биће указано на дисонантан однос крајњих производа са једне и циљева конкурса с друге стране, најпре у погледу очувања идентитета припадника српског народа у срединама у којима може бити угрожен. У другом делу рада биће размотрене специфичности тих средина, тј. културног контекста у некадашњим југословенским републикама наспрам осталих држава у региону. Основни циљ рада је да укаже на постојећу праксу инструментализације медија српског народа у региону, кроз конкурс као посебан инструмент медијске политике, а кроз подршку медијских пракси и активности које имају значајне импликације на креирање динамике креирања сукоба и успостављања мира у региону.

Кључне речи: медијске политике, регион, национални идентитет, јавно информисање, српска мањина.

1. УВОД

Културни и политички контекст у државама које су настале распадом бивше Југославије и даље представља поље напетих односа и могућих конфликта и стога се при обликовању медијских

¹ Рад је настао у оквиру истраживања на пројекту *Идентитет и сећање: транскултурални текстови драмских уметности и медија (Србија 1989–2014)* који финансира Министарство за просвету, науку и технолошки развој РС, бр. пројекта 178012.

политика захтева посебна обазривост. Министарство културе и информисања Републике Србије 2016. године покренуло је посебан конкурсни позив за пројекте информисања и медија у циљу очувања језика, националног и културног идентитета српске мањинске заједнице у региону. Међутим, спорни аспекти конципирања и реализације овог позива указују на ширу потребу редефинисања медијске политике према српској заједници у региону и утемељења на њеним реалним потребама. Заштита права и очување идентитета националних мањина представља морални изазов, политичку одговорност и међународну обавезу сваке државе. Релевантни чиниоци у том процесу су медији и информативни сервиси мањинских заједница. Претходна истраживања медијских политика на Балкану указују да су медијске организације које су осниване у земљама региона од времена распада Југославије имале веома видљиву улогу у конструисању националних наратива међу различитим етничким групама, продубљујући конфликте и неразумевање (Kaldor-Robinson, 2010: 3; Volčič, 2006: 320). Чињеница је да услед неадекватне јавне медијске политике Србије, медији српске заједнице у земљама бивше Југославије, репродукују неповољно стање у међунационалним и међукултурним односима. Узрок томе могу бити и неадекватно формулисани критеријуми конкурса, који не препознају потребе ових организација и не подстичу унапређење продукције медијских садржаја. Један од циљева рада је да се укаже на значај медија дијаспоре у погледу разумевања кључних процеса савременог друштва, попут сукоба, детериторизоване националне политике, идентитетских одређења, као и начине на које се медији и новинарство могу инструментализовати у политичке сврхе. Анализа резултата конкурса је спроведена на основу прегледа јавно доступних решења о додели средстава на конкурс за подршку медија и информисања Срба у региону који реализује Министарство културе и информисања РС. Тумачење података и извођење закључака у раду се изводи на основу литературе која истражује питања медија дијаспоре и друштвено-политичких прилика које се одражавају на њихов развој и деловање (Oyeleye, 2017; Karim, 2003; Petričušić, Tatalović 2018).

2. КОНКУРСНА ПОДРШКА ИНФОРМИСАЊУ СРБА У РЕГИОНУ

Од 2016. године, након усвајања сета медијских закона, по први пут је осмишљен инструмент подршке медијским пројектима српске заједнице у региону у виду конкурса који се расписује на годишњем нивоу. Конкурсом се пружа финансијска подршка продукцији медијских садржаја који доприносе „истинитом, непристрасном, правовременом и потпуном информисању на матерњем језику, очувању српског језика, националног и културног идентитета припадника српског народа“ (распис Конкурса у 2018, 451-04-1/2018-04) у Албанији, Босни и Херцеговини, Хрватској, Мађарској, Македонији, Румунији, Словенији и Црној Гори. Реч је о суфинансирању пројеката у износу од пола милиона до два милиона динара. На конкурс се могу пријавити издавачи медија и друга правна лица која се баве производњом медијских садржаја у земљама региона, с обавезом регистрације у земљи у којој спроводе активности. Поред општих критеријума који су прецизирани конкурсом,² препознате су три теме: 1) очување српског националног, културног и језичког идентитета; 2) јачање стручних капацитета у области информисања припадника српског народа у земљама региона и 3) програми намењени деци и младима. Две од три наведене теме су у директној спрези – очување идентитета Срба у региону које је представљено као основно стремљење, посебно се односи на млађе генерације које су услед различитих животних околности (образовање, мешовити бракови, два језика као матерња) склоније асимиловању. Имајући у виду да се пројекти већином односе на државе бивше Југославије, доводи се у питање сврсисходност овакве корелације критеријума.

Начелно исказана транспарентност евалуације пристиглих пројеката, уз недовољно јасне критеријуме избора, представља значајну слабост овог инструмента. Комисија која доноси одлуку о суфинансирању пројеката на конкурс у формира се путем позива

² Остварење јавног интереса, приврженост професионалним и етичким медијским стандардима, оправданост предложених трошкова, неопходност стручних капацитета и усклађености предложених циљева и активности.

упућеног медијским удружењима и професионалцима у области медија. Међутим, дешава се да управљачки органи бирају представнике удружења који често у пракси само спроводе унапред донете политичке одлуке о додели средстава.³ Недостаци се виде и у мониторингу и евалуацији пројеката, јер пројекте реализују правна лица регистрована у другим земљама, а тиме се и пројекти којима је финансирање одобрено спроводе изван правног домашаја Републике Србије. Проблем настаје када организације информисања и медија не поступају у складу с уговором о финансирању, јер нема инструмената за санкционисање лоше реализације пројеката.

У одлукама о додели средстава, подаци о врсти медија који пројекат предлаже за финансирање често остају непознати. У последњем циклусу, консеквентно новом Закону о општем управном поступку,⁴ транспарентност спровођења конкурсне процедуре је у извесном смислу унапређена, па се поред образложења оцене пројекта може видети и листа одбијених пројеката са евалуационим коментарима. Иако то представља велики напредак у спровођењу конкурса, образложења евалуације остају у пољу општих места, недоречености и упитне употребљивости у погледу побољшања апликација.

2.1 Анализа резултата конкурса

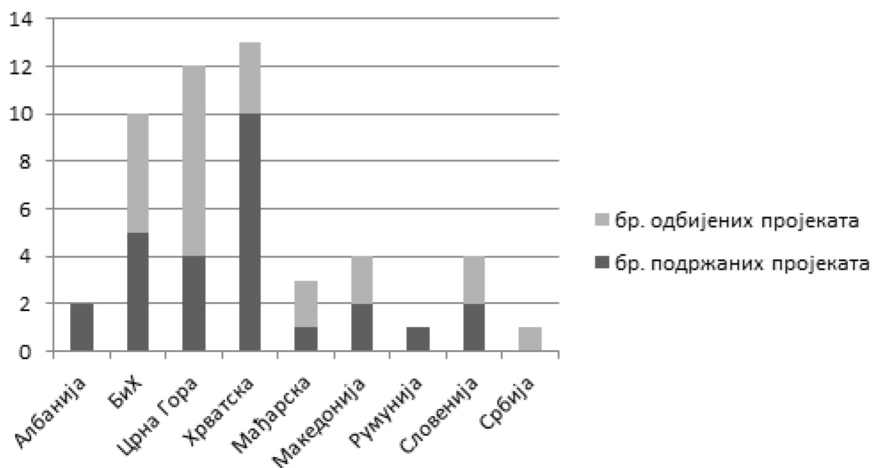
Уколико се анализирају резултати конкурса у протекле три године, може се видети да је по годинама пријављен скоро уједначен број пројеката правних лица из седам земаља региона – 50 пројеката

³ У 2018. години, представници новинарских и медијских удружења (НУНС, НДНВ, АНЕМ и Локал прес) напустили су рад комисија Министарства културе и информисања за оцењивање медијских пројеката, како наводе у саопштењу, због: „именовања великог броја компромитованих медијских и парамедијских радника, из фантомских или власти блиских удружења у конкурсне комисије..“ Више о томе у саопштењу медијских удружења: <http://www.ndnv.org/2018/05/09/udruzenja-se-povlace-iz-republickih-komisija-i-zahtevaju-formiranje-novih/>

⁴ Закон о општем управном поступку, „Службени гласник“, бр. 18/2016, приступљено преко: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2016/18/2/reg>

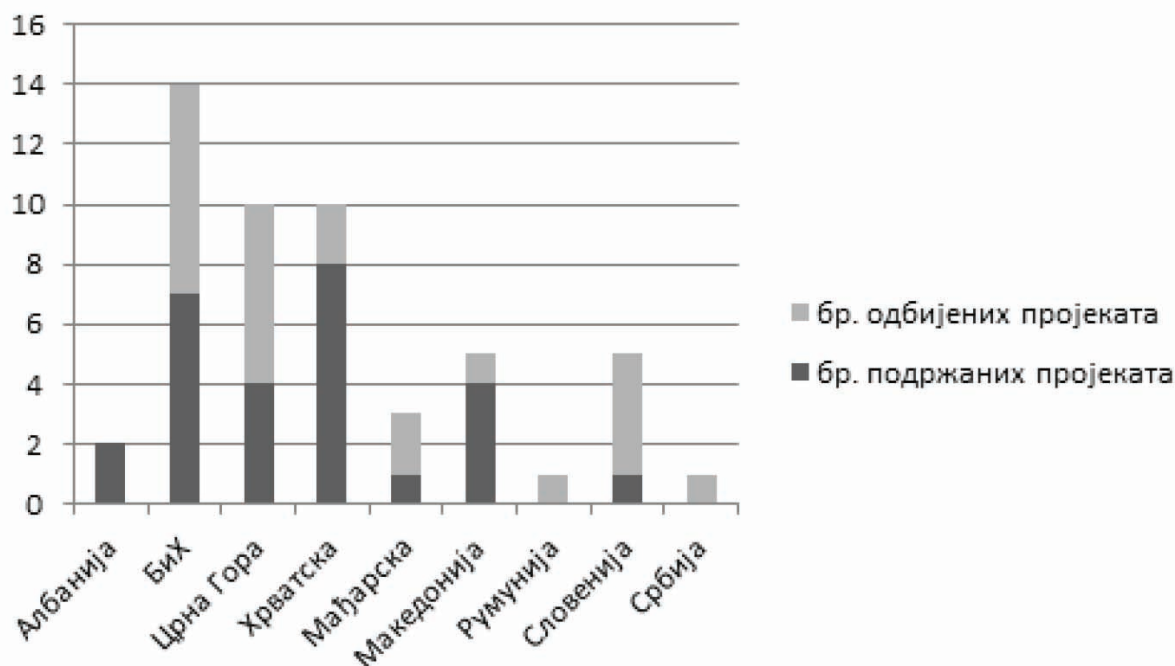
у 2016; 51 пројекат у 2017; и 51 пројекат у 2018. години. Највише је пријављених и подржаних пројеката медијских организација чије је седиште у Хрватској, а затим Босни и Херцеговини и Црној Гори (видети приказе 1, 2 и 3)⁵. У односу на дате државе, број пријављених пројеката може бити условљен и бројношћу српске заједнице, јер се може претпоставити да ће у бројнијој заједници бити и више медијских гласила. О броју регистрованих медијских организација српске мањинске заједнице у земљама региона нема прецизних податка, јер је свака организација регистрована у земљи у којој спроводи активности. Евиденција српских организација у дијаспори и у региону коју води Управа за сарадњу с дијаспором и Србима у региону не може представљати референтни оквир, јер се регистрација врши по добровољном основу.

Приказ 1: Број пријављених, подржаних и одбијених пројеката у 2016. години

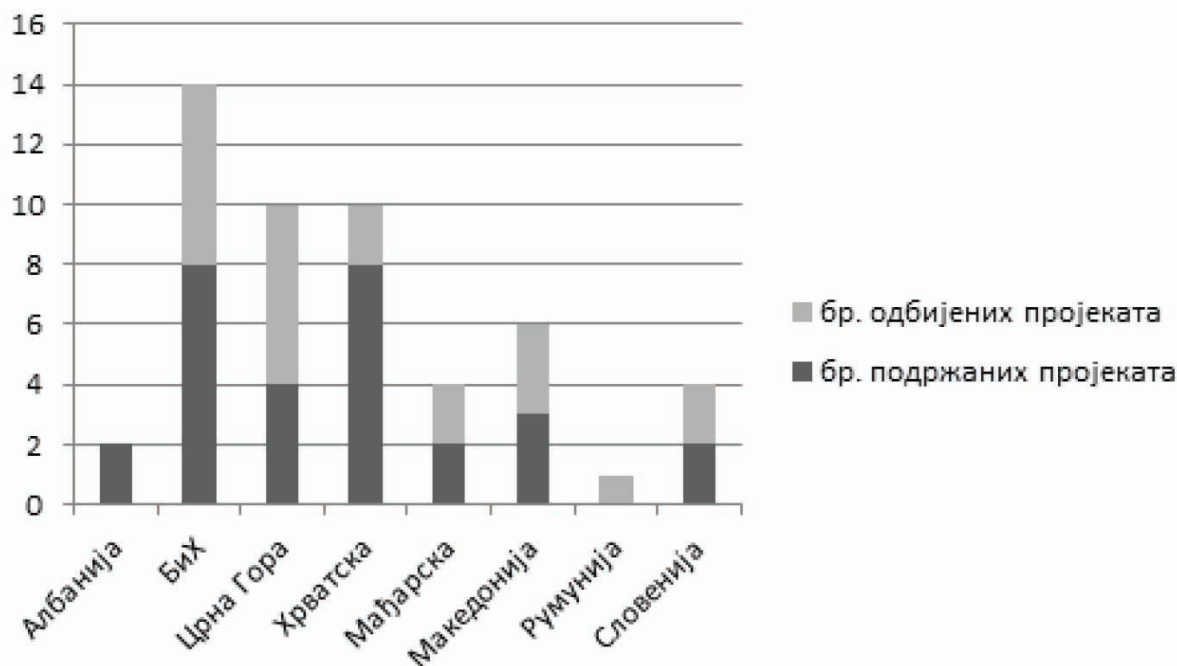

⁵ Подаци су добијени анализом решења о додели средстава на конкурсима Министарства културе и информисања у 2016, 2017. и 2018. години. Приступљено у јулу 2018. год. преко: <http://www.kultura.gov.rs/cyr/konkursi>

Приказ 2: Број пријављених, подржаних и одбијених пројеката у 2017. години

Приказ 3: Број пријављених, подржаних и одбијених пројеката у 2018. години

Велике разлике у броју одобрених пројеката у односу на земљу у којој се реализују, скрећу пажњу на чињеницу да у 2017. и 2018. години међу пријављеним пројектима из Румуније нема ниједног одобреног пројекта. Обе године, пријављен је тек један пројекат, у оба случаја продукције недељника „Наша реч“, издању Савеза Срба у Румунији. У листу се редовно извештава о култури и друштвеним

догађајима у окружењу у којем живи српска заједница, са посебним освртом на културне догађаје који повезују Србију и Румунију, објављују интервјуи са истакнутим представницима српске заједнице, обавештава о новостима и најављују активности Савеза Срба у Румунији. Лист је једино новинско издање намењено српској националној мањини у Румунији, па је излишно говорити о значају који може имати за средину у којој се дистрибуира. И поред тога што су потраживана средства планирана за унапређење рада – тј. побољшање графичког изгледа и јачања капацитета у погледу дистрибуције, пројекат није подржан конкурсом⁶.

Насупрот томе, у земљама у којима се говори веома сличним језиком и које се културолошки не разликују значајно у односу на Србију, најпре Хрватској, Босни и Херцеговини и Црној Гори, финансира се највећи број пројеката. Поставља се питање у којој мери оправданост таквих одлука одговара реалним потребама српских мањинских медија у споменути државама. У Хрватској, на пример, емитери са националном фреквенцијом реализују знатан број програма намењеним националним мањинама или о националним мањинама, финансираним средствима Агенције за електроничке медије.⁷ У Босни и Херцеговини, од укупно 20 финансираних пројеката српске заједнице, чак 14 се реализује на подручју Републике Српске, ентитета Босне и Херцеговине у којем Срби чине етничку већину. Овај податак је важно имати у виду с обзиром да се намена конкурсне подршке односи на очување српског језика, националног и културног идентитета припадника српског народа путем информисања и медија у срединама где Срби чине мањину.

⁶ Изузев у 2016. години када су одобрена средства у минималном износу.

⁷ Погледати резултате расписа конкурса које спроводи Фонд за потицање плурализма и разноврсности електроничких медија: <https://www.e-mediji.hr/hr/aem/fond-za-pluralizam/>

Приказ 4: Износ који је издвојен по државама из којих долазе пројекти

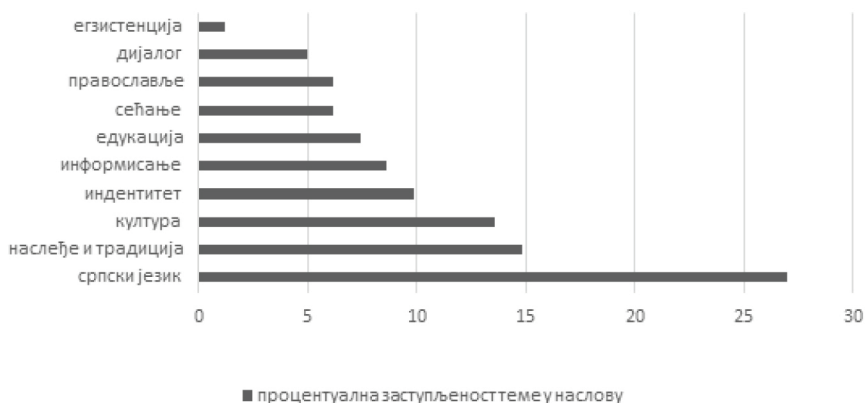
Држава	Укупан бр. пројеката	2016. година	2017. година	2018. година	УКУПНО
Хрватска	26	8,171,000.00	5,100,000.00	6,709,600.00	19,980,600.00
БиХ	20	4,034,372.00	4,600,000.00	4,797,705.00	13,432,077.00
Црна Гора	12	2,783,000.00	3,800,000.00	2,000,000.00	8,583,000.00
Македонија	9	1,499,000.00	3,900,000.00	2,000,000.00	7,399,000.00
Албанија	6	1,286,603.00	1,200,000.00	1,297,000.00	3,783,603.00
Словенија	5	1,000,000.00	700,000.00	1,600,000.00	3,300,000.00
Мађарска	4	726,025.00	600,000.00	1,525,000.00	2,851,025.00
Румунија	1	500,000.00	/	/	500,000.00
<i>Укупан буџет конкурса по годинама реализације</i>		<i>20,000,000.00</i>	<i>19,292,305.00</i>	<i>19,900,000.00</i>	

Када се упореде подаци о броју подржаних пројеката са подацима о висини средстава која су издвојена по државама (Приказ 4), може се видети да су Хрватска, Босна и Херцеговина и Црна Гора међу најбоље рангираним земљама. Такође, када је реч о највишим просечним вредностима пројеката, исте земље се налазе на врху листе, што додатно указује на примарну, стратешку усмереност конкурса према овим земљама.

Рецепција конкурса, основних циљева и идеја на којима се заснива, најбоље се може сагледати кроз анализу садржаја активности и тема које промовишу. Највећи број пројеката као главну активност има опште информисање грађана (за три године укупно 34 пројеката, углавном продукције радијског програма), затим активности које се односе на праћење и промоцију културних и друштвених тема (13 пројеката, у највећем броју штампа новинских листова и часописа) и на крају, активности којима се истиче национални идентитет и особеност заједнице (11 пројеката оснивања и одржавања веб портала). Анализа дискурса у насловима указује да већина пројеката одговара на тему очувања српског језика кроз редовну издавачку делатност или посебне активности усмерене ка подстицању употребе међу циљном

групом. Даље, међу заступљеним темама је српско наслеђе и теме у вези с традицијом српске културе (15% пројеката), савремене теме културе и друштва (14%), идентитет (10%), опште информисање итд.

Приказ 7: Графички приказ заступљености тема у насловима пројеката

Дакле, теме које се читају кроз називе подржаних пројеката указују на то да је српски језик скоро двоструко више присутан у односу на наредну заступљену тему (видети приказ 7). То је у директној спречи са критеријумима конкурса који за тему имају очување српског језика кроз медијску продукцију, а нарочито јер се приликом оцењивања пројеката даје предности пројектима који обрађују тему идентитета кроз језик.

3. ДИСКУСИЈА

Током последњих деценија, међу истраживачима је расло интересовање за тему односа медија и дијаспоре, што се може сматрати последицом учесталих вољних и невољних миграција у свету. Процене су да данас „деведесет пет посто светске популације живи у мултикултурним државама“ (Fleiner, 2009: 511). У таквим околностима дискриминација и нетолеранција према одређеним деловима становништва представљају све већи изазов у демократским друштвима. Поједини истраживачи у области комунологије и студија медија истичу улогу дијаспоре као „важног агента политике“ (Karim, 2003) и

„кључног учесника у сукобима“ (Oyeleye, 2017: 15), те да је важно разумети улогу њихових медијских гласила у овој корелицији. Премда постоји смисаона разлика између одређења дијаспоре и народа који је расејан у региону у односу на матичну земљу, функција њихових медијских гласила се у оба случаја поистовећује са „изградњом идентитета и културне припадности који се посебно односе на производњу и промет вести, информација, идеја и вредносних судова“ (Oyeleye, 2017: 25). Имајући у виду да се овај инструмент медијске политике Србије односи на очување српског језика, националног и културног идентитета српске мањинске заједнице у региону, важно је уочити разлике и специфичности територија на којима они живе, тј. друштвеног и културног амбијента, као и присутности политичке подршке у државама које настајују која би обезбедила слободно изражавање њиховог идентитета – у овом случају кроз информисање и медије. Дакле, када говоримо о приступу осмишљавању медијске политике, основно питање је разликовање одлика српске заједнице у региону и српске дијаспоре, и још важније, уважавање специфичности културног контекста у некадашњим југословенским републикама наспрам осталих држава у региону. У глобалном извештају о улагању у културну разноликост и интеркултурни дијалог УНЕСКО (2009: 138) указује на опасност од „трибализације културне потрошње“ (*tribalization of cultural consumption*, енг.). Тиме се појашњава ситуација у којој медији дијаспоре комуницирају с публиком истог културног миљеа уз искључивање других, укидајући могућност интеркултурне размене и глобалног разумевања, које УНЕСКО препознаје као важне функције медија у 21. веку. Када говоримо о идентитету Срба у региону, брига матичне државе и организација српске мањинске заједнице углавном се своди на очување језика и писма, што је, на основу претходно анализираних резултата конкурса, израженије када су у питању средине у којима се говоре слични језици. Очигледно изражен језички елемент медијских политика који се спроводи путем овог конкурса може бити оправдан у контексту држава са доминантним језиком друге језичке породице (албански, румунски, мађарски, па чак и словеначки и македонски). Међутим, резултати конкурса указују да је реч о државама у којима се говори језицима чије су разлике у односу на српски еквивалентне разликама у наречју. Нелогичност се огледа и у поистовећивању суштински различитих културних и идентитетских

одредница између српских етничких заједница у бившим југословенским и осталим суседним земљама. Основно језичко питање које одређује идентитет Срба у региону се тако, у контексту међуетничких напетости, може разумети као партикуларизација српске етничке заједнице и конфронтација са другим групама у датом окружењу.

Идеолошки карактер овог конкурса утиче на обликовање рада медијских организација у складу с улогом „агената политике“ коју спомиње теоретичар медија Карим Х. Карим (2003) када говори о инструментализацији медија дијаспоре у друштвено-политичким процесима земље домаћина. То нарочито долази до изражаја када се упоредно сагледа са приступом дефинисању медијских политика у земљама региона. У региону, постојеће праксе приступа питању очувању националног, језичког и културног идентитета и неговању односа матичне државе и припадника њене националне мањине у другим земљама показују да се овом питању не мора приступати искључиво кроз медијске политике, већ да се ови циљеви могу остварити делом и кроз политике које би у другим пољима (нпр. економија) јачале међусобне односе. Значајно је указати на ситуацију у Хрватској, јер се кроз конкурс Министарства културе и информисања РС највише медијских пројеката српске националне мањине финансира у Хрватској. Хрватска је развила свеобухватан модел заштите националних мањина „базиран на два принципа: интеграцији и очувању идентитета“ (Petrićušić, Tatalović, 2018: 120). Интеграција се односи на поштовање мањинских права и учешће у доношењу одлука на локалном, регионалном и републичком нивоу, док се принципом очувања идентитета гарантује неговање специфичности мањинских култура (језик, обичаји, традиција, религија и др.). Питање информисања националних мањина на сопственом језику је регулисано Уставним законом о правима националних мањина⁸ који дефинише да припадници националних мањина ради очувања, развоја, промовисања и исказивања свог националног и културног идентитета могу оснивати удружења,

⁸ Уставним законом о правима националних мањина, приступљено у септембру 2018, преко: <http://www.sabor.hr/ustavni-zakon-o-pravima-nacionalnih-manjina>

фондације, те установе за обављање делатности јавног информисања. Савјет за националне мањине, као кривно тело националних мањина, распоређује средства државног буџета за потребе националних мањина. Поред буџетског финансирања, постоји и Фонд за подстицање плурализма и разноврсности електронских медија који управо ради на подстицању информисања на језицима националних мањина у програмима већинских медија.

Оснаживање медија на језицима националних мањина дуготрајан је процес условљен политичком вољом, враћањем поверења јавности и осмишљавањем одрживих инструмената подршке. Простор подршке њиховом опстанку и развоју мора бити утемељен на билатералној сарадњи матичне земље и земље домаћина, те усклађивању деловања медијских политика са међународним конвенцијама, попут Оквирне конвенције Савета Европе за заштиту националних мањина⁹ и Европске повеље о регионалним и мањинским језицима.¹⁰ То значи да у оквиру суверености у уређивању медијских и културних политика, свака држава потписница има дужност да обезбеди услове за непристрасно подстицање развоја медија на језицима националних мањина. Консекутивно томе, подршка медијским пројектима српске националне мањине била би обавеза државе у којој је настањена, што Србију ослобађа неопходности финансирања медијских пројеката Срба у земљама у којима су они препознати као национална мањина.

4. ЗАКЉУЧАК

У складу са начелима суверености постојања и деловања, државе могу да промишљају, елаборирају и воде медијску политику на својој територији и у том процесу значајну улогу имају и заједничке међународне стратегије и циљеви који доприносе повезивању и кохезији између великог броја држава. Међутим, у случајевима попут конкурса за подршку медијским пројектима Срба у региону, оправданост постојања инструмента медијске политике који се односи на територију других

⁹ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/157>

¹⁰ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/148>

држава се веома често не може утемељити на реалним потребама и ситуацији у државама на које се односи. Најпре, јер у тим државама често постоје инструменти сталног финансирања медијских пројеката мањина или програма на мањинском језику, а такође, постоје и средине у којима се кроз конкурс финансира велики број пројеката, а где су Срби већина тј. имају признат статус конститутивног народа, што је ситуација у Босни и Херцеговини.

Ако је дугорочни циљ постојања ове конкурсне подршке опстанак српских медија у срединама изван граница Србије у којима има српског становништва, онда би медијске политике које се спроводе тим путем најпре требало усмеравати ка јачању капацитета медијских организација које се финансирају. Чини се да проблеми који погађају струку – ослабљен новинарски кадар¹¹ и опасност од гетоизације њиховог рада (а тиме и заједнице) услед немогућности креирања двојезичних или вишејезичних медија, нису дотакнути овим конкурсом. Редакције су у константној борби за независну уређивачку политику и професионално извештавање, где су често национални савети претња по њихову аутономију (поготову када је савет оснивач медија), а саморегулаторних механизма нема или су слабо развијени. Најзад, уподобљавање у улоге које финансијери пројектују неретко обесхрабрују иновативност садржаја и испуњење циљева, што је случај и са конкурсом министарства.

У односу на наведене проблеме инструменти подршке медијским организацијама српске националне мањине у региону морају бити пажљивије осмишљени. Уколико је реч о конкурсима за суфинансирање медијских пројеката, онда у најмању руку мора бити заснован на препознатим проблемима, креиран у сарадњи са представницима струке и усаглашен са постојећим механизмима подршке њиховом раду у оквиру система земаља у којима су регистровани. Највећи изазов регионалног медијског тржишта је самоодрживост, која је у актуелним околностима могућа једино кроз продукцију медија и садржаја забавног или ефемерног карактера. Стога

¹¹ Чланови редакција често могу бити људи изван струке, па непознавање принципа новинарског рада и новинарске етике отежава напредак.

свака државна подршка може бити прилика за продукцију медијских садржаја и бављење темама које нису комерцијалне, а које могу имати изузетан друштвени значај. У контексту конкурса министарства, уместо да подстичу тренд затварања у етничке оквире, инструментима медијске политике би требало да се успостави оквир за бављење темама које подстичу плурализам политичких, верских и других идеја које нису индуковане интересима политичких странака и верских заједница, нити потчињене економским захтевима.

Milan Đorđević

MEDIA OPEN CALL AS AN INSTRUMENT OF FINANCIAL SUPPORT TO
THE SERBIAN DIASPORA MEDIA IN THE REGION FROM 2016 TO 2018

Summary

The paper analyzes the approach to preserving the identity of the Serbian people in the region through the competition of the Ministry of Culture and Information of the RS. Following the adoption of the Law on Public Information and Media in 2014, the Ministry of Culture and Information has launched a special call for proposals to support media projects aimed at the Serbian community in the region, which would be produced by media organizations of the Serbian minority community in the region. In the first part of the paper, through the analysis of the results of the three-year realization of the Ministry's competition (from 2016 to 2018), the dissonant relationship of the end products on one side and the objectives of the competition on the other will be pointed out, first of all, with regard to preserving the identity of the Serbs in the communities where can be compromised. Further, in the next chapter the specificities of these environments will be discussed, ie. cultural context in the former Yugoslav republics vis-à-vis other countries in the region. The main objective of the paper is to point to the existing practice of instrumentalizing the media of the Serbian people in the region, through competition as a special instrument of media policy for supporting media practices and activities that have significant implications for creating a dynamic of conflict creation and peace in the region.

Key words: media policies, region, national identity, public information, Serbian minority

ЛИТЕРАТУРА

- Bašić G., Žagar M., & Tatalović S. (2018). *Multiculturalism in public policies*, Belgrade: Academic Network for Cooperation in South-East Europe, 97–123.
- Fleiner T. (2009). „The Multicultural State: The Challenge of the Future“, in *Constitutional Democracy in a Multicultural and Globalised World*, ed. Fleiner T. & Basta Fleiner L., New York: Springer, 511–513.
- Hrvatski sabor, *Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina* (NN 155/2002), pristupljeno u avgustu 2018. preko: <http://www.sabor.hr/ustavni-zakon-o-pravima-nacionalnih-manjina>
- Kaldor-Robinson J. (2002). *The Virtual and the Imaginary: The Role of Diasporic New Media in the Construction of a National Identity during the Break-up of Yugoslavia*, Oxford Development Studies, 30: 2, 177–187.
- Karim H. K. (2003). „Mapping Diasporic Mediascapes“, in Karim H. K. (Ed.) (2003). *The Media of Diaspora*, (London and New York: Routledge): 1–17.
- Министарство културе и информисања РС, *Конкурс за суфинансирање пројеката производње медијских садржаја намењених припадницима српског народа у земљама региона у 2018. години*, приступљено у јулу 2018. преко: <http://kultura.gov.rs/cyr/konkursi/konkurs-za-sufinansiranje-projekata-proizvodnje-medijskih-sadrzaja-u-zemljama-regiona-u-2018-godini>
- Министарство културе и информисања РС, *Конкурс за суфинансирање пројеката производње медијских садржаја намењених припадницима српског народа у земљама региона у 2017. години*, приступљено у јулу 2018. преко: <http://kultura.gov.rs/cyr/konkursi/konkurs-za-sufinansiranje-projekata-iz-oblasti-javnog-informisanja-u-zemljama-regiona-u-2017-godini>
- Министарство културе и информисања РС, *Конкурс за суфинансирање пројеката производње медијских садржаја намењених припадницима српског народа у земљама региона у 2016. години*, приступљено у јулу 2018. преко:

<http://kultura.gov.rs/cyr/konkurs-za-sufinansiranje-projekata-iz-oblasti-javnog-informisanja-u-zemljama-regiona--u-2016--godini>

Министарство информисања РС, *Закон о јавном информисању* ("Службени гласник РС", бр. 83/1998), приступљено у јулу 2018.

преко:

<http://anem.org.rs/sr/medijskaScena/uFokusu/story/7452/Zakon+o+javnom+informisanju.html>

Министарство културе и информисања РС, *Закон о јавном информисању* ("Службени гласник РС", бр. 43/2003, 61/2005, 71/2009 і 89/2010 - одлука УС и 41/2011 - одлука УС), приступљено у јулу 2018. преко: <http://www.anem.rs/sr/propisi/zakoni.html>

Министарство културе и информисања РС, *Решења о суфинансирању пројеката из области јавног информисања припадника српског народа у земљама региона у 2016, 2017 и 2018. години*, приступљено у јулу 2018. преко: <http://kultura.gov.rs/cyr/konkursi>

Oyeleye, Ayo (2017). „Diaspora Journalism and Conflicts in Transnational Media Circuits”, in Ogunyemi, O. (Ed.) (2017). *Media, Diaspora and Conflict*. London: Palgrave Macmillan, 19–36.

UNESCO (2009) *World Report Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue* Retrieved July 2018, URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000184755>

Влада Републике Србије, Министарство културе и информисања, *Закон о јавном информисању и медијима* („Службени гласник РС“, број 83/2014, 58/2015 и 12/2016), приступљено у јулу 2018. преко: <http://kultura.gov.rs/cyr/dokumenti/propisi-iz-oblasti-medija/zakon-o-javnom-informisanju-i-medijima>

Vlada Republike Hrvatske, Agencija za elektroničke medije, Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija, *Odluka o dodjeli sredstava Fonda 02/17*, pristupljeno u avgustu 2018 preko: <https://www.e-mediji.hr/hr/aem/fond-za-pluralizam/?stranica=2>

Volčić Z. (2006). Blaming the Media: Serbian Narratives of National(ist) Identity, *Continuum: Journal of Media & Cultural Studies*, 320.